

Lên đầu tiên, Sách Trắng Quốc phòng Úc 2016 đề nghị khả năng kết thúc sự vượt trội của Mỹ ở khu vực Tây Thái Bình Dương sau hai thập kỷ tới. Khoản 2.35 cung cấp một dự báo đáng ngạc nhiên về chi tiêu quân sự trong khu vực cho đến năm 2035, trong bối cảnh Trung Quốc làm lu mờ Mỹ.

1. Thuật ngữ “đưa trên luật lệ”

Thuật ngữ “đưa trên luật lệ” được lặp đi lặp lại 56 lần trong Sách Trắng Quốc phòng năm 2016. Với cụm từ “Úc mong muốn giữ nguyên trạng”, thì thuật ngữ “đưa trên luật lệ” là biểu hiện của sự lo lắng và bất an vì nguyên trạng đang bị thách thức. Vào thời điểm Sách Trắng Quốc phòng năm 1976, môi trường chiến lược của Úc có thể không có nhiều khác biệt. Hai tác chiến lược và thông điệp của Úc khi đó là nhau, Liên Xô và Trung Quốc là những kẻ thù không đội trời chung, trong khi không cách kinh tế và công nghệ giữa phương Tây và châu Á được nhìn rõ ràng. Còn ngày nay, môi trường đầu nguồn lại. Sách Trắng Quốc phòng là sự thay thế những chiến lược mang tính lịch sử. Trật tự do Mỹ lãnh đạo cũng có sự biến đổi chiến lược ở châu Á trong hơn 40 năm qua đang biến đổi nhanh chóng. Úc đang bước vào kỷ nguyên mới của sự bất ổn chiến lược do sự cạnh tranh giữa những quy tắc lệ của các nước lớn và các thách thức đối với các chuẩn mực quốc tế mà Úc lâu nay vẫn tuân theo.

2. Hoàng hôn với nước Mỹ

Lần đầu tiên, Sách Trắng Quốc phòng Úc 2016 đề cập đến khả năng kết thúc sự vượt trội của Mỹ ở khu vực Tây Thái Bình Dương. Đoạn 2.8 khẳng định rằng “Mỹ vẫn sẽ duy trì ưu thế sức mạnh quân sự vượt trội trên toàn cầu trong hai thập kỷ tiếp theo”. Xét về đưa chiến lược, 20 năm chủ yếu “mặt cái chớp mắt”, và các Sách Trắng Quốc phòng trước đó đều dự đoán ưu thế quân sự vượt trội của Mỹ trong tương lai. Ngược lại ta có thể lập luận rằng Sách Trắng Quốc phòng 2016 định thu hẹp đưa ra một tầm nhìn chiến lược trong khoảng thời gian 20 năm, và nó không nên đưa trên phỏng đoán của Chính phủ Úc về sự vượt trội của Mỹ ở Tây Thái Bình Dương có thể kết thúc. Tuy nhiên, đoạn 2.35 lại cung cấp một dự báo đáng ngạc nhiên về chi tiêu quân sự trong khu vực cho đến năm 2035, trong bối cảnh Trung Quốc làm lu mờ Mỹ. Phái công nhận rằng Mỹ có lợi ích an ninh toàn cầu, trong khi Trung Quốc tập trung hiện đại hóa lực lượng trên phạm vi toàn cầu để hội nhập trong các mục tiêu chiến lược. Việc Trung Quốc hiện đại hóa quân sự chủ yếu bằng một phần chi phí nhỏ của Mỹ và không đòi hỏi ngân sách bao phủ trên 10.000km của khu vực Tây Thái Bình Dương. Mặt khác, Sách Trắng Quốc phòng Úc 2016 nêu rõ: “trật tự đưa trên luật lệ” đang bị thách thức, và sự vượt trội về kinh tế của Mỹ có thể không được đảm bảo.

3. Cam kết chi 2% GDP cho quốc phòng

Trong Sách Trắng Quốc phòng 2016, cam kết chi tiêu 2% GDP cho quốc phòng đã được khẳng định. Mục tiêu 2% là cam kết minh bạch và làm thế nào để điều này hoàn toàn không liên quan đến kế hoạch bố trí lực lượng. Với tất cả những gì được khẳng định, chắc chắn kinh phí được nêu trong Sách Trắng Quốc phòng là đủ để đáp ứng cho việc điều chỉnh kế hoạch của chúng ta. Điều đáng chú ý là cam kết đạt mục tiêu 2% GDP được lập đi lập lại một cách nhất quán và rõ ràng trong suốt tài liệu, kể cả trong những đoạn trích dẫn này. Mục tiêu 2% GDP sẽ không bị ảnh hưởng bởi bất kỳ động thái nào trong hai chính sách thời gian tới, và điều này là hoàn toàn phù hợp với lợi ích quốc gia của Úc.

4. Chính sách quốc phòng của Úc đang bước vào kỷ nguyên hạt nhân

Trong lịch sử gần đây, Sách Trắng Quốc phòng đã khẳng định cam kết lâu dài của Úc trong việc giữ trung lập về khí hạt nhân và một thế giới không vũ khí hạt nhân. Sự phụ thuộc của Úc vào việc mở rộng rạn đe hạt nhân của Mỹ đã được diễn đạt bằng những từ ngữ “chúng ta không loại bỏ vũ khí này còn tồn tại”.

Đoạn 5.20 đề cập “chúng ta khuyến khích quân sự thông minh và hạt nhân của Mỹ mới có thể rạn đe hiệu quả trước những mối đe dọa hạt nhân nhằm vào Úc”. Hơn nữa, đoạn 2.104 lưu ý rằng Úc có “lịch sử” là quốc gia ủng hộ mạnh mẽ Hiệp ước không phổ biến vũ khí hạt nhân. Trong bối cảnh tình hình căng thẳng ở khu vực Tây Thái Bình Dương và nguy cơ gia tăng phổ biến các loại tên lửa đạn đạo có khả năng được liệt kê trong Sách Trắng Quốc phòng, thì rõ ràng cách tiếp cận đối với vũ khí hạt nhân của Chính phủ Úc đang diễn ra nhanh chóng. Việc Úc đưa nhu cầu vào khuyến khích rạn đe hạt nhân đã được đề cập.

5. Sự sụp đổ của Jakarta

Khi nhắc đến Indonesia, Sách Trắng Quốc phòng 2016 đã chấp nhận cách tiếp cận mục tiêu mới. Đoạn 5.34 nhận mạnh mối quan hệ mạnh mẽ và hiệu quả với Indonesia là “rất quan trọng đối với an ninh quốc gia của Úc”. Tuy nhiên, người đọc có thể thấy đây vẫn là lời tuyên bố, chứ không phải là mong muốn của Úc làm sâu sắc quan hệ đối tác quốc phòng với Indonesia. Ngược lại, Sách Trắng Quốc phòng 2013 đã nhìn thấy cơ hội lớn trong việc thúc đẩy quan hệ quốc phòng Úc-Indonesia. Sách Trắng thời đó công nhận rằng Indonesia là một nước lớn đang bắt đầu một bước tiến trên mặt quân đội lớn, và với thế lực lượng bắt đầu xung của Úc rất có lợi cho quan hệ đối tác quốc phòng toàn diện và có thể làm tăng vai trò chiến lược của cả hai nước. Kể từ đó, tình hình đã thay đổi đáng kể; hàng loạt sự kiện như bê bối nghe lén gián điệp, xâm phạm lãnh hải Indonesia, hải quân buôn ngụy và v

tình hình hai tù nhân Úc đã đợy quan hệ hai nước xuống mức thấp nhất kể từ cuộc khủng hoảng Timor Leste năm 1999. Sách Trắng Quốc phòng 2016 nêu ra một loạt danh sách các hoạt động quốc phòng song phương đang diễn ra và thừa nhận những hàm ý chiến lược của một Indonesia đang nổi lên. Tuy nhiên, Sách Trắng không đưa ra bất kỳ kế hoạch cụ thể đánh giá nào về khả năng thúc đẩy hợp tác quốc phòng Úc-Indonesia trong dài hạn. Với tầm quan trọng của mối quan hệ, việc Sách Trắng Quốc phòng 2016 không cung cấp một kế hoạch chiến lược, chi tiết, đáng tin cậy và đợy tham vọng cho hợp tác quốc phòng giữa hai nước là một khuyết điểm lớn.

6. Dò dẫm các mục tiêu chiến lược quốc phòng

Sách Trắng Quốc phòng 2016 liệt kê ba cái gọi là “Mục tiêu Chiến lược Quốc phòng”:

- Ngăn chặn và đánh bại các cuộc tấn công mới đe dọa đợi với Úc cũng như các lợi ích quốc gia của Úc, và các tiếp cận phương Bắc.

- Đóng góp quân sự hiệu quả để hỗ trợ an ninh hàng hải ở khu vực Đông Nam Á, hỗ trợ các chính phủ Papua New Guinea, Timor Leste và các quốc gia Thái Bình Dương để xây dựng và tăng cường an ninh cho những nước này.

- Đóng góp khả năng quân sự vào các hoạt động của liên minh nhằm hỗ trợ lợi ích của Úc trong trật tự toàn cầu dựa trên luật lệ. Mọi lúc đều thì những mục tiêu này là dài hạn và rõ ràng. Tuy nhiên, cái sâu sắc ở đây là điểm 3.10 quy định rằng chính phủ đợy ý những mục tiêu này nếu chúng đợc “cân nhắc một cách công bằng” - một sự không đợy hết sức vng v. Hãy tưởng tượng Úc đang bị một thế lực nước ngoài từ phương Bắc xâm lược. Trong khi đó, đợy mình yêu cầu Úc huy đợy quân đợy ổn định tình hình của một khu vực ở Trung Đông. Chính phủ Úc sẽ ưu tiên cho cái nào? Sách Trắng Quốc phòng 2016 đã không làm rõ thế tự ưu tiên chiến lược của Úc và đây rõ ràng là một lỗ hổng.

7. Sự vng mọt văn hóa Anh

Sách Trắng Quốc phòng 2016 được Thủ tướng Malcolm Turnbull và Bộ trưởng Quốc phòng Marise Payne công bố khá giống với những gì đã được dự kiến đối với những người tiến nhậm. Tuy nhiên, người ta mong đợi rằng Sách Trắng Quốc phòng đối với một thủ tướng đầu tiên phải giới thiệu về lịch sử hình thành đất nước. Và Sách Trắng Quốc phòng 2016 hầu như không đề cập về mối quan hệ lịch sử của Úc với Vương quốc Anh, mà chỉ trình bày một loạt thực tế của mối quan hệ an ninh và tình báo về một vài điểm. Nói cách khác, Sách Trắng Quốc phòng 2016 không đề cập như những của Vương quốc Anh đối với các vấn đề chiến lược của Úc.

8. Không tinh tươm trong đề cập Trung Quốc

Quả nhiên rõ ràng nhất đề cập đến Trung Quốc những lời không nhắc đến tên nước. Điểm 2.24 viết: “Trong khi những nước mới nổi tìm kiếm ảnh hưởng lớn hơn là đi đầu tự nhiên, họ cũng phải có trách nhiệm, hành động góp phần vào sự ổn định, an ninh và thịnh vượng trên toàn cầu. Tuy nhiên, một số quốc gia và chủ thể phi nhà nước đã tìm cách thách thức các quy tắc chi phối hành động chung trên toàn cầu như các đối tượng, không gian mạng và không gian theo một số cách vô ích, đến đến sự bất ổn và căng thẳng”. Tất nhiên, đây không phải là sự ám chỉ tinh tươm về việc Trung Quốc bị đổ vỡ và quân sự hóa các đảo nhân tạo ở Biển Đông, gián tiếp mang quy mô lớn và vũ khí hóa không gian. Những đề cập lên việc Trung Quốc với “sức mạnh mới” vì phạm lỗi rớt trầm trọng, cách suy nghĩ đó có thể đến đến tính toán sai lầm nghiêm trọng khi đánh giá dã tâm của Trung Quốc. Với người Trung Quốc, họ có nền văn minh và đời sống thịnh vượng - cốt lõi của một trật tự thế giới lý tưởng Trung Quốc làm trung tâm đã kéo dài 1.800 năm qua. Theo quan điểm của Bộ Kinh tế, sự thịnh vượng của các cường quốc phương Tây chỉ là một điểm sáng trong biên niên sử của Trung Quốc, và sự trỗi dậy của Trung Quốc đến thu nhập là sự đi đầu chính tự nhiên với quan niệm chính đáng lâu nay. Hàm ý trong Sách Trắng Quốc phòng 2016 là nếu Trung Quốc chỉ đến thu nhập tìm kiếm tham vọng của mình và chấp nhận “trật tự dựa trên luật lệ đã được thiết lập”, khi đó mới có thể có được hòa bình và ổn định. Nhưng ở đây lại đặt sự thất bại bi thảm về sự cạnh tranh của các nước lớn đang diễn ra ngay cửa ngõ của Úc: Trung Quốc coi bản thân mình không phải là cường quốc mới nổi, mà là một thế lực. Vì vậy này có nghĩa tham vọng của Trung Quốc không dựa trên trí tuệ sáng tạo hoành tráng mà dựa trên những quá khứ hào hùng và vượt qua sự suy nhược gần đây.

Kết luận

Tác giả kết thúc bài đánh giá này bằng cách nhắc đến phát biểu mới đây của Thủ tướng Úc Turnbull tại Trung tâm nghiên cứu chiến lược và quốc tế ở Washington, Mỹ, nơi ông Turnbull lưu ý rằng mong muốn của Chính phủ Tập Cận Bình là tránh cái bẫy Thucydides. Tuyên bố này là một tham khảo để chỉ ra các xu hướng trong lịch sử bùng nổ xung đột khi một đế chế đã được công nhận phải đối mặt với một thế lực đang lên. Trong mô típ nguyên nhân cuộc chiến tranh Peloponnesian, học thuyết Thucydides dường như đưa ra lời giải thích về thời gian này: “Đó là sự nổi lên của Athens và nỗi lo sợ đi kèm này gây cảm hứng ở Sparta đến đến cuộc chiến không thể tránh khỏi”. Ông Turnbull nói rằng ông tin sẽ chân thành của Chính phủ Tập Cận Bình và việc tránh cái bẫy Thucydides, và do đó Trung Quốc nên tránh hành động khiêu khích có thể dẫn đến xung đột. Những điều Thủ tướng đã không đề cập là cuộc chiến tranh Peloponnesian nở rộ, khi đó đế chế đã được công nhận (Sparta) tuyên chiến với thế lực đang lên (Athens). Do đó, khi Chính phủ Tập Cận Bình nói sẽ tránh cái bẫy Thucydides, có nghĩa ông Tập muốn Mỹ đem đến hòa bình. Nhưng ta hoài nghi rằng trật tự toàn cầu do Mỹ đứng đầu có thật sự tốt cho Úc và thế giới hay không. Mỹ đã trở thành một cường quốc toàn diện, phổ quát và toàn diện hơn so với bất kỳ so sánh nào trong lịch sử. Không phải ngẫu nhiên kỳ nguyên Mỹ trùng hợp với những đột phá khoa học có trong lịch sử tiến bộ của loài người. Những chúng ta phải thành thật với chính mình. Quy tắc của Trung Quốc đánh đũa Mỹ xa khỏi châu Á là điều chắc chắn, và “trật tự dựa trên luật lệ đã được thiết lập” đang đến hồi kết thúc./.

Tác giả là Tiến sĩ Crispin Rovere, thuộc Trung tâm nghiên cứu quốc phòng và chiến lược của Hội học quốc gia Úc. Bài phân tích đăng trên Diễn đàn “ [The Interpreter](#) ” của Viện chính sách quốc tế Lowy.

Hồng Trà (gt)